

ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

I. Μου τέθηκαν από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών (Δ.Σ.Α.) τα ακόλουθα ερωτήματα:

A. Από τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 22 §2 του Ν. 4509/2017, που αντικατέστησε τη διάταξη του άρθρου 1441 ΑΚ επιτρέπεται η εκπροσώπηση και των δύο συζύγων ενώπιον του συμβολαιογράφου με κοινό δικηγόρο;

B. Στην περίπτωση που η συμφωνία των συζύγων υπογράφεται μόνον από τους πληρεξουσίους δικηγόρους, οι οποίοι είναι εφοδιασμένοι με ειδικό πληρεξούσιο, απαιτείται πριν την κατάρτιση της συμβολαιογραφικής πράξης βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής των δικηγόρων από τη Γραμματεία του Ειρηνοδικείου της έδρας του συμβολαιογράφου που θα καταρτίσει τη συμβολαιογραφική πράξη;

Γ. Εάν γίνει δεκτό ότι δεν απαιτείται επικύρωση του γνησίου της υπογραφής από τη Γραμματεία όταν τη συμφωνία διάζευξης υπογράφουν μόνο οι πληρεξούσιοι δικηγόροι, θα θεωρείται ως ημερομηνία υπολογισμού των δέκα (10) ημερών μεταξύ της κατάρτισης της συμφωνίας και της σύνταξης της συμβολαιογραφικής πράξης η ημερομηνία κατάρτισης της συμφωνίας;

Δ. Θεωρείται ότι η θέση της υπογραφής και της σφραγίδας του δικηγόρου σε ένα έγγραφο αρκεί για να το καταστήσει έγγραφο βεβαίας χρονολογίας ως προς την αναγραφόμενη ημερομηνία;

II. Απαντήσεις επί των ερωτημάτων:

A. Επί του Πρώτου Ερωτήματος

1. Σύμφωνα με τη διάταξη του προϊσχύσαντος άρθρου 1441 ΑΚ, που θεσπίσθηκε με το άρθρο 3 § 2 Ν.4055/2012 (ΦΕΚ Α' 51/12.3.2012): «Οι σύζυγοι μπορούν με έγγραφη συμφωνία να λύσουν το γάμο τους, εφόσον έχει διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες πριν

από την κατάρτισή της. Η συμφωνία αυτή υπογράφεται από τα συμβαλλόμενα μέρη και από τους πληρεξουσίους δικηγόρους τους ή μόνον από τους τελευταίους εφόσον είναι εφοδιασμένοι με ειδικό πληρεξούσιο, το οποίο πρέπει να έχει δοθεί μέσα στον τελευταίο μήνα πριν από την υπογραφή του συμφωνητικού».

Με την άνω διάταξη μεταξύ των άλλων προβλέφθηκε ο έγγραφος τύπος της συμφωνίας διάζευξης και η υποχρεωτική σύμπραξη δικηγόρων κατά την κατάρτισή της είτε με τη μορφή της συνυπογραφής με τους συζύγους είτε και μόνιης υπογραφής από τους δικηγόρους εφόσον είναι εφοδιασμένοι με ειδικό πληρεξούσιο.

Υπό το προηγούμενο καθεστώς της ΑΚ 1441 ήταν δυνατή η κοινή εκπροσώπηση των συζύγων από ένα δικηγόρο. Τούτο τόσο στη δικαστηριακή πρακτική, όσο και στη θεωρία¹ βρήκε έρεισμα στην Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4055/2012, σύμφωνα με την οποία στη σχετική συμφωνία των συζύγων για λύση του γάμου τους ήταν υποχρεωτική η παράσταση «... του ή των πληρεξουσίων δικηγόρων ...». Έτσι λοιπόν ερμηνεύθηκε, ότι σύμφωνα με την άνω εισηγητική έκθεση, η βούληση του νομοθέτη παρείχε την δυνατότητα κοινής εκπροσώπησης των συζύγων από ένα δικηγόρο².

2. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη του 22 §2 του Ν. 4509/2017 αντικαταστάθηκε η διάταξη του άρθρου 1441 ΑΚ ως ακολούθως: «1. Οι σύζυγοι μπορούν με έγγραφη συμφωνία να λύσουν τον γάμο τους. Η συμφωνία αυτή συνάπτεται μεταξύ των συζύγων με την παρουσία πληρεξουσίου δικηγόρου για καθέναν από αυτούς και υπογράφεται από τους ίδιους και από τους πληρεξουσίους δικηγόρους τους ή μόνον από τους τελευταίους, εφόσον είναι εφοδιασμένοι με ειδικό πληρεξούσιο. Η πληρεξουσιότητα πρέπει να έχει δοθεί μέσα στον τελευταίο μήνα πριν από την υπογραφή της συμφωνίας...».

¹ Βλ. Κ.Καλαβρό/Π. Κολοτούρο, Η Δίαιτη Διαζυγίου (2001), σελ. 117, Α. Γαζή, Το νέο Οικογενειακό Δίκαιο Ι.Σ.Σπυριδάκη, Οικογενειακό Δίκαιο, Αθήνα 2006, σελ. 367, Κ. Παντελίδου, Το Διαζύγιο και οι Συνέπειές του, σελ. 186, Φ.Σκορινη-Παρρηγοπούλου, σε ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλο, Άρθρο 1441, σελ. 469, αριθ. 20.

² Σημειώνεται, ότι στην αρχική της μορφή (πριν από την τροποποίηση με το άρθρο 3 §2 του Ν. 4055/2012) η ΑΚ 1441 προέβλεπε «κοινή αίτηση» των συζύγων προς το δικαστήριο. Αυτός φαίνεται να είναι ένας από τους λόγους, που η θεωρία, ερμηνεύοντας τη διάταξη της ΑΚ 1441, υιοθέτησε την άποψη, ότι για την «κοινή αίτηση» αρκεί ένας πληρεξούσιος δικηγόρος και για τους δύο συζύγους.

Κατ' αρχήν η Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4509/2017, σε αντίθεση με αυτή του Ν. 4055/2012 δεν κάνει καμία απολύτως αναφορά σχετικά με τον αριθμό των δικηγόρων παρουσία των οποίων υπογράφεται η συμφωνία διάζευξης των συζύγων, αν και ο ιστορικός νομοθέτης γνώριζε την επικρατούσα άποψη στη θεωρία και νομολογία περί της δυνατότητας κοινής εκπροσώπησης των συζύγων από ένα δικηγόρο.

Η άνω διάταξη, σε αντίθεση με την προϊσχύσασα, ρητά προβλέπει ότι η υπογραφή της συμφωνίας διάζευξης θα γίνεται «με την παρουσία πληρεξουσίου δικηγόρου» και αμέσως μετά προσδιορίζει «...για καθέναν από αυτούς...».

Περαιτέρω προβλέπει υπογραφή της σύμβασης και από τους πληρεξουσίους δικηγόρους ή μόνο από τους τελευταίους, εφόσον είναι εφοδιασμένοι με ειδική πληρεξουσιότητα. Από την άνω διαφοροποίηση στη διατύπωση της νέας διάταξης προκύπτει ότι ο νομοθέτης θέλησε την παρουσία δύο δικηγόρων κατά την υπογραφή της συμφωνίας διάζευξης από τους συζύγους, ένα για κάθε σύζυγο ή την εκπροσώπηση κάθε συζύγου, εφόσον έχει χορηγηθεί ειδική πληρεξουσιότητα προς τούτο από διαφορετικό δικηγόρο. Αυτό συναρτάται άμεσα και με την διαφοροποίηση στη διαδικασία λύσης του γάμου με συναινετικό διαζύγιο. Υπό το προηγούμενο καθεστώς το συναινετικό διαζύγιο προϋπέθετε συμφωνία των συζύγων και δικαστική απόφαση που επικύρωνε την συμφωνία και έλυε τον γάμο. Υπό τη νέα ρύθμιση το συναινετικό διαζύγιο προϋποθέτει συμφωνία των συζύγων και συμβολαιογραφική πράξη που βεβαιώνει τη λύση του γάμου. Την απουσία, υπό την νέα ρύθμιση της ΑΚ 1441, της ασφάλειας του δικαστικού ελέγχου της ύπαρξης της συναίνεσης των συζύγων για το διαζύγιο καθώς και των λοιπών απαιτούμενων στο άρθρο 1441 ΑΚ προϋποθέσεων ο νομοθέτης της νέας διάταξης προσπαθεί να υποκαταστήσει μέσω και της παρουσίας περισσότερων του ενός πληρεξουσίων δικηγόρων.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι ότι η νέα ρύθμιση της ΑΚ 1441 δεν αφήνει περιθώριο εκπροσώπησης και των δύο συζύγων από κοινό δικηγόρο.

B. Επί του δευτέρου ερωτήματος

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1441 §3β ΑΚ «...Η κατάρτιση της συμβολαιογραφικής πράξης της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου απεχει τουλάχιστον δέκα (10) ημέρες από την έγγραφη συμφωνία των συζύγων, η ημερομηνία της οποίας αποδεικνύεται με βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής των συζύγων από τη Γραμματεία του Ειρηνοδικείου της έδρας του συμβολαιογράφου που θα καταρτίσει τη συμβολαιογραφική πράξη...».

Κατ' αρχήν, όπως προκύπτει από τη γραμματική διατύπωση της άνω διάταξης η θεώρηση του γνησίου της υπογραφής από τη Γραμματεία του Ειρηνοδικείου της έδρας του συμβολαιογράφου που θα καταρτίσει τη συμβολαιογραφική πράξη της παραγράφου 4 της ίδιας ως άνω διάταξης, αφορά μόνο τους συμβαλλόμενους στη συμφωνία διάζευξης συζύγους. Η άνω διάταξη δεν απαιτεί τη θεώρηση της υπογραφής των πληρεξουσίων δικηγόρων των συζύγων, τόσο στη περίπτωση που συνυπογράφουν τη συμφωνία διάζευξης, όσο και στη περίπτωση που υπογράφουν τη σχετική συμφωνία εξοπλισμένοι με την ειδική πληρεξουσιότητα των εντολέων τους συζύγων. Τούτο συνάδει άλλωστε με τη φύση του δικηγορικού λειτουργήματος, σύμφωνα με την οποία ο δικηγόρος είναι δημόσιος λειτουργός και το λειτούργημά του αποτελεί θεμέλιο του κράτους δικαίου. Ο δικηγόρος είναι συλλειτουργός της δικαιοσύνης και η θέση του θεμελιώδης, ισότιμη, ανεξάρτητη και αναγκαία για την απονομή της δικαιοσύνης (άρθρα 1-8 Ν. 4194/2013 και Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4194/2013 (άρθρα 1-9, Γενικό Μέρος).

Γ. Επί του τρίτου ερωτήματος

Σε περίπτωση υπογραφής της σύμβασης διάζευξης από τους πληρεξουσίους δικηγόρους των συζύγων, δυνάμει της χορηγηθείσας σ' αυτούς ειδικής πληρεξουσιότητας, δεν απαιτείται κατά τα άνω θεώρηση του γνησίου της υπογραφής τους από την Γραμματεία του Ειρηνοδικείου, οπότε ο υπολογισμός της προθεσμίας των δέκα ημερών της παραγ. 4 της ΑΚ 1441 άρχεται από την επομένη της ημερομηνίας που αναγράφεται επί του συμφωνητικού.

Στη περίπτωση εκείνη κατά την οποία τη συμφωνία διάζευξης υπογράφουν μόνο οι πληρεξούσιοι δικηγόροι, τότε σ' αυτούς θα έχει χορηγηθεί, σύμφωνα με την παραγρ. 1 εδ. β' της ΑΚ 1441 ειδική πληρεξουσιότητα. Η ειδική πληρεξουσιότητα σύμφωνα με το εδ. γ' της παραγρ. 1 του άνω άρθρου θα πρέπει να τους έχει χορηγηθεί τον τελευταίο μήνα πριν από την υπογραφή της σύμβασης διάζευξης. Περαιτέρω, η πράξη της παραγρ. 4 του ίδιου ως άνω άρθρου συντάσσεται εντός δέκα ημερών από την υπογραφή της σύμβασης διάζευξης. Την πράξη αυτή όταν υπογράφουν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των συζύγων θα πρέπει να έχει χορηγηθεί σ' αυτούς η πληρεξουσιότητα τον τελευταίο πριν την υπογραφή της πράξης μήνα. Έτσι, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι κατ' αποτέλεσμα έχουν στη διάθεσή τους το πολύ είκοσι ημέρες από την χορήγηση σ' αυτούς της ειδικής πληρεξουσιότητας να υπογράψουν τη σύμβαση διάζευξης, ώστε να καταστεί δυνατή, εντός του επόμενου από της υπογραφής της δεκαημέρου, να υπογράψουν εμπρόθεσμα και τη συμβολαιογραφική πράξη.

Λαμβανομένου υπόψη, ότι η ειδική πληρεξουσιότητα, κατ' άρθρο 96 §3 ΚΠολΔ και 98 ΚΠολΔ θα πρέπει να χορηγηθεί με συμβολαιογραφικό έγγραφο, το οποίο αποτελεί έγγραφο βεβαίας χρονολογίας κατ' άρθρο 446 ΚΠολΔ., έπεται, ότι η ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης διάζευξης θα πρέπει να έχει ημερομηνία από την πρώτη ημέρα χορήγησης της ειδικής πληρεξουσιότητας μέχρι και την εικοστή από αυτήν.

Δ.^α Επί του τετάρτου ερωτήματος

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 446 ΚΠολΔ, το ιδιωτικό έγγραφο αποκτά βέβαιη χρονολογία ως προς τρίτους μόνο όταν, μεταξύ των άλλων το θεωρήσει συμβολαιογράφος ή άλλος δημόσιος υπάλληλος αρμόδιος κατά το νόμο, όπως υπάλληλος Κ.Ε.Π., Αξιωματικός Υπηρεσίας Αστυνομικού Τμήματος, Υπάλληλος Γραμματείας Δικαστηρίου κ.λπ. Η απαρίθμηση των λόγων είναι περιοριστική («μόνο») (βλ. ΕφΔωδ 213/2006 ΕφΑΔ 2008, σελ. 288, Μ. Μαργαρίτη, Ερμηνεία ΚΠολΔ, Τομ. Ι, άρθρο 446, σελ. 774, Κεραμεύς – Κονδύλης – Νίκας (-Τέντες), ΚΠολΔ Ι (2000) 446, αριθ. 4, Β. Βαθρακοκοίλη, ΕρμΚΠολΔ, Τομ. ΙΙ, άρθρο 446, σελ. 929).

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 36 §2 περ. β' και γ' του Ν. 4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων) μεταξύ του έργου του δικηγόρου περιλαμβάνονται «...β) Η έκδοση επικυρωμένων αντιγραφών κάθε είδους εγγράφων. Τα αντίγραφα αυτά έχουν πληρή ισχύ ενώπιον οποιασδήποτε Δικαστικής ή άλλης Αρχής, καθώς και έναντι ιδιωτών, φυσικών ή νομικών προσώπων. γ) Η μετάφραση εγγράφων που έχουν συνταχθεί σε ξένη γλώσσα, καθώς και η μετάφραση ελληνικών εγγράφων σε οποιαδήποτε ξένη γλώσσα. Η μετάφραση έχει πλήρη ισχύ έναντι οποιασδήποτε Δικαστικής ή άλλης Αρχής, εφόσον συνοδεύεται από επικυρωμένο αντίγραφο του εγγράφου που μεταφράστηκε και ο δικηγόρος βεβαιώνει ότι έχει επαρκή γνώση της γλώσσας από και προς την οποία μετέφρασε...». Το άνω έργο του δικηγόρου προβλέπεται επίσης και στο άρθρο 4 περ. 6 και 7 του Κώδικα Δεοντολογίας Δικηγορικού Λειτουργήματος.

Η άνω απαρίθμηση του έργου του δικηγόρου είναι περιοριστική και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ενδεικτική³. Εάν ο νομοθέτης ήθελε να καταστήσει τον δικηγόρο «αρμόδιο κατά το νόμο» να θεωρεί ιδιωτικά έγγραφα προκειμένου αυτά να αποκτούν βέβαιη χρονολογία θα το είχε ρητά προβλέψει στην άνω διάταξη, πράγμα το οποίο και δεν έπραξε. Έτσι η θεώρηση εγγράφου από δικηγόρο δια της επιθέσεως επ' αυτού της υπογραφής και της σφραγίδας του δεν μπορεί να προσδώσει στο έγγραφο βέβαιη χρονολογία κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 446 ΚΠολΔ.

Αθήνα, 5 Ιανουαρίου 2018

Ο Γνωμοδοτών Δικηγόρος

Κ. Φ. ΚΑΛΑΒΡΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Θ. ΚΛΟΥΚΙΝΑΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΒΡΑΝΑ 19 - ΑΘΗΝΑ 115 25
ΤΗΛ.: 210 3698700 • FAX: 210 3698750
e-mail: calavros@calavros.gr

³ Αντίστοιχα στην περιπτ. δ' της παραγρ. 2 του άρθρου 36 του Ν. 4194/2013 προβλέφθηκε και πάλι περιοριστικά η βεβαίωση της γνησιότητας μόνο της υπογραφής του εντολέα στη περίπτωση της διάταξης του άρθρου 42 §2 ΚΠοινΔ, καθώς και σε κάθε άλλη ειδική διάταξη, όπως λ.χ. στο άρθρο 96 ΚΠολΔ.